

การพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

Developing a model for preventing and solving teenage pregnancy problems.

Phra Narai School, Mueang District, Lopburi Province.

(Received: December 15,2025 ; Revised: December 20,2025 ; Accepted: December 22,2025)

ทรงลักษณ์ กล้าเพชร¹ เถลิงศักดิ์ เสมอเหมือน²
Songlak Klampetch¹ Thelingsak Sameamuan²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เก็บข้อมูลจากแบบทดสอบและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ Dependent t - test

จากการศึกษาพบว่า สาเหตุและปัจจัยของปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ดังนี้ ทางด้านตัววัยรุ่น คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การขาดทักษะการป้องกันการตั้งครรภ์ การคุมกำเนิดล้มเหลว ไม่ได้เตรียมการป้องกัน ทางด้านสถานศึกษา (โรงเรียน) คือ ไม่มีการ Screen กลุ่มเสี่ยง ทางด้านครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวไม่ดี พ่อแม่หลายคนรู้สึกอายหรือเชื่อว่าเรื่องเพศไม่ควรพูด ทำให้วัยรุ่นขาดข้อมูลที่ถูกต้อง และไปรับข้อมูลผิด ๆ จากเพื่อนหรือโซเชียล การไม่กล้าพูดคุยเรื่องเพศทำให้วัยรุ่นไม่รู้วิธีป้องกัน ผลจากการพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า หลังการพัฒนาแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่าคะแนนความรู้และเจตคติของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ความรู้ยังคงอยู่ในระดับสูงแต่ไม่แตกต่างจากช่วงหลังทันที ($p = .083$)

คำสำคัญ รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

Abstract

This study was Participatory Action Research (PAR). The objective is to develop a model for prevention and solution of teenage pregnancy problems at Phra Narai School, Mueang District, Lopburi Province. The study found that the causes and factors of teenage pregnancy problems and obstacles in implementing measures to prevent and solve teenage pregnancy problems at Phra Narai School, Mueang District, Lopburi Province. On the side of teenagers, there is premature sexual intercourse, lack of pregnancy prevention skills, failure of contraception, and lack of preparation for prevention. On the side of education (schools), there is no screening of at-risk groups. In the family, communication within the family is poor. Many parents feel ashamed or believe that sex should not be discussed. This causes teenagers to lack accurate information and receive incorrect information from friends or social media. The results of the development of a model for prevention and solution of teenage pregnancy problems at Phra Narai School, Mueang District, Lopburi Province, found that after developing the model for prevention of teenage pregnancy, It was found that students' knowledge and attitude scores increased significantly ($p < .001$). And after implementing the program and

¹ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี

² นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี

following up for 3 months, it was found that attitudes towards pregnancy prevention improved significantly ($p < .001$). Knowledge remained high but did not difference from the immediate post-treatment period ($p = .083$).

Keyword Patterns for prevention and problem solving teenage pregnancy

บทนำ

วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะ 3 ประการคือ มีพัฒนาการด้านร่างกายโดยมีวุฒิภาวะทางเพศ มีพัฒนาการทางด้านจิตใจโดยมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่และมีการเปลี่ยนสภาวะทางด้านเศรษฐกิจจากการที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจเป็นบุคคลที่สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้ สามารถรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองและได้กำหนดอายุของวัยรุ่นอยู่ระหว่าง 10-19 ปี¹ ประเทศไทยมีประชากรวัยรุ่น (อายุ 10-19 ปี) ประมาณ 8.7 ล้านคน หรือเท่ากับร้อยละ 13 ของประชากรทั้งประเทศ การสร้างหลักประกันให้วัยรุ่นมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีจะก่อประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคมทั้งต่อปัจจุบันและอนาคตของประเทศ การศึกษาพบว่าหากวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและผู้ใหญ่ที่ใส่ใจดูแล รวมทั้งนโยบายและบริการที่มีความละเอียดอ่อนต่อความต้องการของวัยรุ่น พวกเขาจะเติบโตและก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างประสบความสำเร็จ และพัฒนาตัวเองได้เต็มศักยภาพ นอกจากนั้น การลงทุนในวัยรุ่นจะช่วยเสริมสร้างความสามารถของพวกเขาด้านสิทธิมนุษยชนและการสร้างอนาคตที่สดใสให้ตัวเอง ครอบครัว และประเทศชาติ วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะ 3 ประการคือ มีพัฒนาการด้านร่างกายโดยมีวุฒิภาวะทางเพศ มีพัฒนาการทางด้านจิตใจโดยมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่และมีการเปลี่ยนสภาวะทางด้านเศรษฐกิจจากการที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจเป็นบุคคลที่สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้ สามารถรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองและได้กำหนดอายุของวัยรุ่นอยู่ระหว่าง 10-19 ปี²

วัยรุ่นตั้งครรภ์เป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทยในปัจจุบัน มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้สอดคล้องกับสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง นอกจากการตั้งครรภ์แล้ว ยังส่งผลให้จำนวนของผู้ป่วยที่มีภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์เพิ่มมากขึ้นพบว่าวัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นและอายุน้อยลงโดยค่าเป้าหมายของชีวิตในปีงบประมาณ 2563 ไม่เกิน 34 ต่อพัน เกณฑ์การเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 10 ของอัตราการคลอดสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญห โดยองค์การอนามัยโลก ได้ให้กำหนดอัตราการตั้งครรภ์ของหญิงวัยรุ่นไม่ควรเกินร้อยละ 10 และ จากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นทั่วโลก พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทั่วโลก 15-19 ปี เท่ากับ 65 ต่อ 1,000 ของการคลอด ขณะที่ประเทศไทยเท่ากับ 70 ต่อ 1,000 ของการคลอด หรือลำดับที่ 18 ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้³ จังหวัดลพบุรี การเฝ้าระวังอัตราการคลอดมีชีพในหญิง อายุ 10-14 ปี ในปี 2565-2567 พบว่า อัตราคลอดมีชีพในหญิง อายุ 10-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.20, 0.20, 0.34 ตามลำดับ อายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.21, 4.90, 5.21 ตามลำดับ ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี ในปี 2565-2567 พบร้อยละ 14.6, 18.0, 13.6 ตามลำดับ (จากเป้าหมาย ร้อยละ 13)⁴

จากสถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเกิดจากปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกันหลายอย่าง

ไม่ว่าจะเป็นประเพณีวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความยากจน การขาดโอกาสด้านการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์จากอิทธิพลของการใช้แอลกอฮอล์และสารเสพติด⁵ การไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิด การใช้วิธีการ

คุณกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง องค์การอนามัยโลกได้กล่าวถึงปัญหาของวัยรุ่นในประเทศกำลังพัฒนาว่าวัยรุ่นจะต้องเผชิญปัญหาความสำคัญหลายประการ ประการหนึ่งที่มีความสำคัญ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การตั้งครรภ์เป็นวิกฤติของวัยรุ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายจิตใจและอารมณ์อย่างมาก นำสู่การแก้ปัญหาด้วยการทำแท้ง วัยรุ่นจึงควรได้รับความรู้และมีการส่งเสริม ค่านิยมที่เหมาะสม เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น รวมถึงการสนใจเพื่อหาแนวทางการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา พบว่าการสอนเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ และจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ารูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ⁶ (Information Motivation Behavioral skill: IMB Model) สามารถทำให้บุคคลเกิดความรู้ที่ถูกต้องและสามารถสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้⁷ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ขึ้นเพื่อลดการปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

วิธีการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่างคือ นำตัวแทนนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูผู้ปกครอง ครูสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตัวแทนชุมชน ตัวแทนเทศบาลตำบลท่าศาลา ในพื้นที่สถานศึกษา โรงเรียนพระนารายณ์ ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และยินยอมเข้าร่วมการศึกษาวิจัย ช่วงเวลาที่ศึกษาระหว่างเดือนเมษายน 2568-กรกฎาคม 2568 แบ่งเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหา ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูสอนวิชาเพศศึกษา ครูกลุ่มสอนสุขศึกษา

กลุ่มครูอนามัยโรงเรียน ครูผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 36 คน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ผู้แทนเทศบาล จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ แกนนำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งชายและหญิงจำนวน 30 คน

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ หญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์คลอดที่โรงพยาบาลในจังหวัดลพบุรีจำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามกรมอนามัย

2. แบบสอบถามการพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guideline) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

เครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสอบถามกรมอนามัย สอบถามหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ ทุกรายที่เป็น นักเรียน/นักศึกษา/ประชาชน อายุต่ำกว่า 20 ปี ที่มารับบริการฝากครรภ์คลอดและดูแลหลังคลอดในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี

เครื่องมือฉบับที่ 2 รวบรวมแบบสอบถามการพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์

เครื่องมือฉบับที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจากข้อมูลพื้นฐานที่ได้ฉบับที่ 1 (ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว ครูสอนเพศศึกษา

ครูประจำชั้น ครูผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน นักเรียน หญิงตั้งครรภ์)

ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพ รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย สุ่มเลือกแบบจำเพาะเจาะจง ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูสอนวิชาเพศศึกษา ครูกลุ่มสอนสุขศึกษา กลุ่มครูอนามัยโรงเรียน ครูผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ผู้แทนเทศบาล จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ แกนนำนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งชายและหญิงจำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ หญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์คลอดที่โรงพยาบาลในจังหวัดลพบุรี จำนวน 26 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ร่างรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จากการระดมสมองของกลุ่มตัวอย่าง โดยอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1

วิธีดำเนินการร่างรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1.การคืนข้อมูลจากการศึกษาระยะที่ 1 และแนวโน้มสถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นจังหวัดลพบุรี ให้แก่ กลุ่มประชากรตัวอย่าง

2.การประชุมกลุ่มระดมสมองของกลุ่มตัวอย่างทำ Focus Group เพื่อหารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

3.การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ โดยนำร่างรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกลั่นกรองตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประชากรที่ศึกษา

ประกอบด้วยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยคัดเลือกนักเรียนกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงจำนวน 30 คน เพื่อเป็นกลุ่มทดลองในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น โดยมีครู, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นผู้ดำเนินการขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วย

1.คืนข้อมูลสู่สังคมวัยรุ่น สร้างสรรค์พฤติกรรมความดี

2.จัดการฝึกอบรม/และใช้กระบวนการกลุ่มในการสอนทักษะชีวิตและประสบการณ์ชีวิตโดยเฉพาะ

การควบคุมการจัดการตนเอง ทักษะการปฏิเสธ เพื่อให้
เกิดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่
ถูกต้อง

3.ใช้แบบทดสอบตามรูปแบบระยะที่ 2 และ
แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์แบบสังเกตก่อนและหลัง
การฝึกอบรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลตามแบบทดสอบ แบบประเมิน แบบ
สัมภาษณ์แบบสังเกตกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรม
จำนวน 30 รายก่อนและหลังดำเนินการทันที

**ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการ
ป้องกันการตั้งครรภ์และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ใน
วัยรุ่นโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอมือง จังหวัด
ลพบุรี**

ประชากรที่ศึกษา

นักเรียน ที่ดำเนินการในระยะที่ 3 จำนวน 30
ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลตามแบบทดสอบ แบบประเมิน แบบ
สัมภาษณ์แบบสังเกตกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรม
(กลุ่มเดิม) จำนวน 30 ราย หลังดำเนินกิจกรรม 3 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบทดสอบ แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ Dependent t – test

จริยธรรมงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างตาม
Belmont Report โดยการแนะนำตัว ชี้แจงในการเข้า
ร่วมวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์และ
ขั้นตอนการวิจัย พร้อมทั้งลงนามยินยอมและให้ความ
ร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล ชี้แจงสิทธิ์ที่กลุ่มตัวอย่าง
สามารถเข้าร่วมการวิจัย หรือสามารถปฏิเสธที่จะไม่เข้า
ร่วมการวิจัยในครั้งนี้ได้ โดยไม่มีผลต่อการให้บริการ
ใดๆ ที่จะได้รับ สำหรับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

จะไม่มีเปิดเผยให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มตัวอย่าง
การนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบภาพรวมและใช้
ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

ผลการวิจัย

**ศึกษาปัญหา ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหา
และอุปสรรคการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ใน
วัยรุ่น**

ในการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์
อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี พบปัญหา ดังนี้ ทางด้านตัว
วัยรุ่น คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การขาด
ทักษะการป้องกันการตั้งครรภ์ การคุมกำเนิดล้มเหลว
ไม่ได้เตรียมการป้องกัน ทางด้านสถานศึกษา (โรงเรียน)
คือ ไม่มีการ Screenกลุ่มเสี่ยง ทางด้านครอบครัว
การสื่อสารในครอบครัวไม่ดี พ่อแม่หลายคนรู้สึกอาย
หรือเชื่อว่าเรื่องเพศไม่ควรพูด

ทำให้วัยรุ่นขาดข้อมูลที่ถูกต้อง และไปรับข้อมูล
ผิด ๆ จากเพื่อนหรือโซเชียล การไม่กล้าพูดคุยเรื่องเพศ
ทำให้วัยรุ่นไม่รู้วิธีป้องกัน ขาดความเอาใจใส่และเวลา
ในการดูแล พ่อแม่มีงานมาก ไม่มีเวลาพูดคุยหรือสังเกต
พฤติกรรมลูก

วัยรุ่นอาจขาดที่พึ่งและค้นหาเพื่อนหรือแฟน
ครอบครัวแตกแยกหรือมีปัญหาในบ้าน ทะเลาะใน
ครอบครัว วัยรุ่นต้องการความอบอุ่นและหันไปหา
ความรักจากคู่วัยเร็วขึ้น การเลี้ยงดูที่เข้มงวดหรือ
ควบคุมมากเกินไป บางครอบครัวสั่ง ห้าม แต่ไม่ให้ความ
รู้ เมื่อวัยรุ่นไม่มีพื้นที่พูดคุย อาจไปทดลองเองโดย
ไม่มีความรู้ ขาดแบบอย่างที่ดี

พ่อแม่บางคนมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น มีลูกตั้งแต่
วัยรุ่น ฐานะเศรษฐกิจ และการศึกษาของครอบครัว
บ้านที่มีรายได้น้อยหรือการศึกษาน้อย พ่อแม่อาจไม่มี
ความรู้เรื่องการให้คำปรึกษาเพศศึกษา ขาดความ
ร่วมมือในการทำงานกับโรงเรียน/ชุมชน พ่อแม่บางคน
มองว่าการให้เพศศึกษาในโรงเรียนเป็นการสนับสนุนให้
มีเซ็กซ์ ไม่รวมมือหรือปฏิเสธโครงการป้องกันลูกอาจ

ไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องการเรียนรู้ ทำให้มีโอกาสเข้าสู่ความสัมพันธ์ทางเพศเร็วขึ้นทางด้านชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชน อสม. หรือประชาชนทั่วไปอาจมองว่า “เรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนตัวของครอบครัว” ไม่มีเสียงสนับสนุนหรือการร่วมมือจัดกิจกรรมป้องกัน ทำให้โครงการไม่เกิดความต่อเนื่อง

อุปสรรคการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

1. อุปสรรคด้านตัววัยรุ่น (Individual factors) ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศ คุณกำเนิด และผลกระทบ

เชื่อความคิดผิด ๆ เช่น “ครั้งแรกไม่ต้อง” หรือ “กังวลว่าใช้ยางแล้วไม่โรแมนติก” ไม่มีทักษะปฏิเสธหรือจัดการแรงกดดัน ตัดสินใจจากอารมณ์มากกว่าเหตุผล ลังเลหรืออายที่จะเข้ารับบริการคุมกำเนิด

2. อุปสรรคด้านครอบครัว (Family barriers) พ่อแม่ไม่กล้าพูดเรื่องเพศกับลูก ครอบครัวมองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้ามหรือเป็น “ความน่าอาย” ไม่มีผู้ใหญ่ให้คำปรึกษาที่เหมาะสม บางครอบครัวมีปัญหาความรุนแรง ยาจน หรือขาดความอบอุ่น ทำให้วัยรุ่นขาดการดูแล

3. อุปสรรคด้านโรงเรียนและระบบการศึกษา (School barriers) เพศศึกษามักให้แค่ “ข้อมูลความรู้” แต่ขาดทักษะชีวิต เช่น การปฏิเสธ การตัดสินใจ เนื้อหาไม่สอดคล้องกับชีวิตวัยรุ่น หรือตามหนังสืออย่างเดียว ครูบางคนไม่มั่นใจ / อาย / มองว่าเป็นเรื่องล่อแหลม โรงเรียนบางแห่ง “ห้ามแจกยาง” หรือมองว่าเป็นการส่งเสริมให้มีเพศสัมพันธ์

4. อุปสรรคด้านบริการสุขภาพ (Health service barriers) รพ.สต. หรือคลินิกไม่ได้ออกแบบเป็น “บริการวัยรุ่นเป็นมิตร” วัยรุ่นเกรงว่าข้อมูลจะไม่เป็นความลับ เจ้าหน้าที่บางคนมีอคติหรือ “ตัดสิน” วัยรุ่น เปิดบริการเฉพาะเวลาราชการ เด็กเข้าไม่ได้ ขาดสื่อ เทคโนโลยี หรือบุคลากรเฉพาะด้านวัยรุ่น

5. อุปสรรคด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural barriers) มองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องไม่ควรพูด ค่านิยม “รักเร็ว มีแฟนเร็ว” มีแบบอย่างเสี่ยงในสังคม—สื่อออนไลน์ ดารา คลิป วัฒนธรรมเพื่อน การตัดสินใจผู้หญิงรุนแรงมากกว่าผู้ชาย → ทำให้ไม่กล้าเข้ารับบริการ

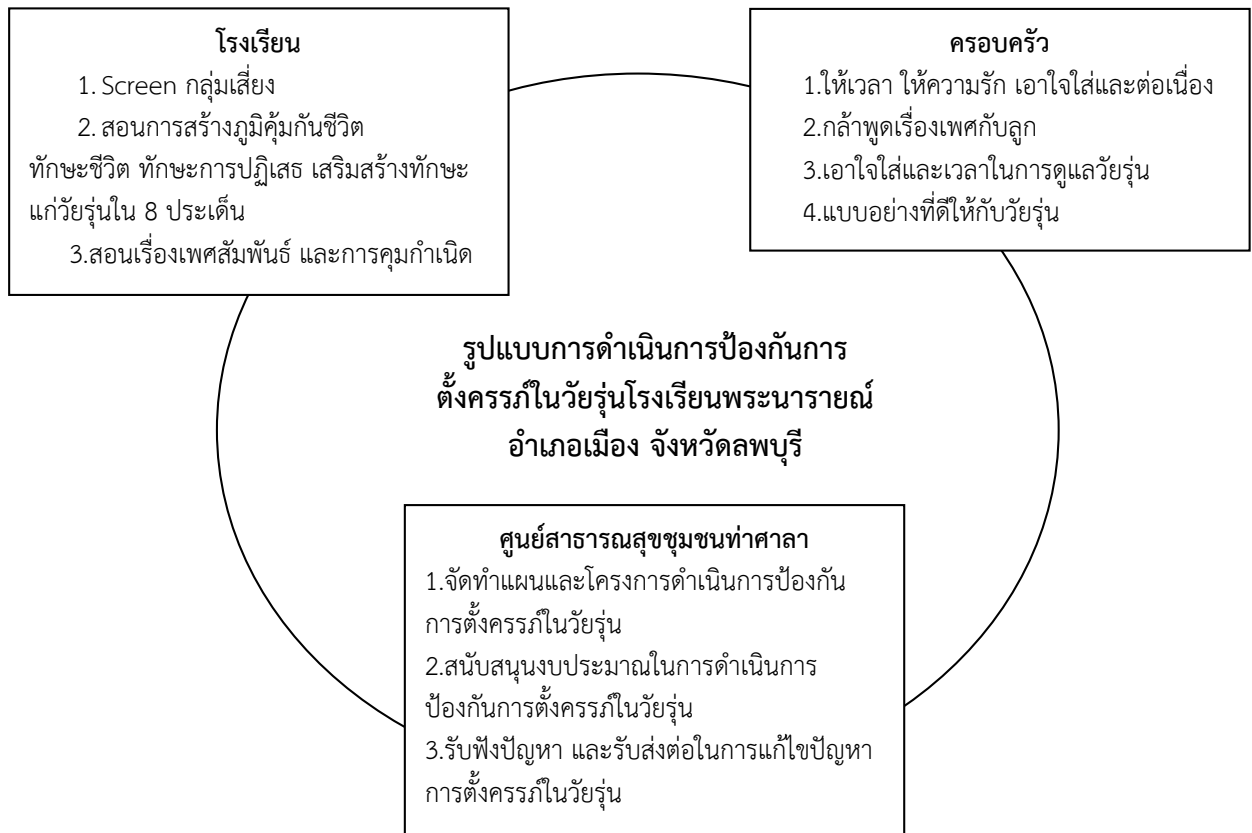
6. อุปสรรคด้านระบบนโยบายและงบประมาณ (System-level barriers) งบประมาณสนับสนุนด้านเยาวชนยังไม่ต่อเนื่อง หน่วยงานทำงานแยกส่วน ไม่บูรณาการ (โรงเรียน-สาธารณสุข-ชุมชน) ระบบเก็บข้อมูลผลลัพธ์ยังไม่ชัดเจน เปลี่ยนนโยบายตามผู้บริหารหรือปีงบประมาณ ทำให้ไม่ยั่งยืน

ดังนั้นรูปแบบการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จึงเป็นรูปแบบที่ได้จากแหล่งข้อมูลหลากหลายแหล่ง คือ การสนทนากลุ่ม และการทำแบบสอบถามจากอาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น พยาบาลวิชาชีพศูนย์สาธารณสุขชุมชนท่าศาลา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลท่าศาลา โดยรูปแบบดังกล่าวจะเป็นรูปแบบที่ต้องเกิดจากความร่วมมือของครอบครัวโรงเรียนและชุมชน ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือและประสานกัน จะสามารถลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ การร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นทั้งเทคนิควิชาการและจิตใจ โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัยและการลงมือปฏิบัติการ และการมีภาคีเรียนรู้ช่วยเหลือกันระหว่างนักเรียน ครู พยาบาลวิชาชีพศูนย์

สาธารณสุขชุมชนท่าศาลา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข
และสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลท่าศาลา

ผลของรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ผลจากการนำรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น โดยการจัดอบรมและใช้กระบวนการกลุ่มในการเสริมสร้างทักษะแก่วัยรุ่นใน 8 ประเด็น ดังนี้ 1. ทักษะด้านการตระหนักรู้และการจัดการตนเอง (Self-awareness & Self-management) 2. ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical & Creative Thinking) 3. ทักษะด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision-making & Problem-solving) 4. ทักษะด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal & Communication Skills) 5. ทักษะด้านความรับผิดชอบและความตระหนักต่อสังคม

(Responsible & Social Awareness) 6. ทักษะด้านการต้านทานอิทธิพลและแรงกดดัน (Refusal & Resistance Skills) 7. ทักษะด้านการวางแผนชีวิตและตั้งเป้าหมาย (Goal-setting & Planning) 8. ทักษะด้านความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Learning & Adaptation) ตามผลการศึกษา โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นทั้งเทคนิควิชาการ และจิตใจ โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัยและการลงมือปฏิบัติการ และการมีภาคีเรียนรู้

ช่วยเหลือกันระหว่างนักเรียน ครู พยาบาลวิชาชีพศูนย์
สาธารณสุขชุมชนท่าศาลา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข
และสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลท่าศาลา เป็นเครื่องมือ
สำคัญ ในการพัฒนาการเรียนรู้ของวัยรุ่นและยังรวมถึง
การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบที่จะนำไปสู่ความ
ยั่งยืนและต่อยอดขยายผลต่อไป

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 21 คน
คิดเป็นร้อยละ 70.0 อายุ 10-14 ปี จำนวน 28 คน คิด
เป็นร้อยละ 93.3 ระดับการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษา
ตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 29 คน คิดเป็น
ร้อยละ 96.7 ที่พักอาศัยในปัจจุบัน จำนวน 15 คน คิด
เป็นร้อยละ 50.0

**ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติทางเพศ และทักษะในการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น
ของ นักเรียน โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ก่อน และหลังการพัฒนารูปแบบการป้องกัน
การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น**

ตัวแปร	ก่อน		หลัง		t-test	p-value
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน		
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์	7.866	1.041	9.866	.434	-11.148	<.001*
เจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์	48.400	7.721	58.533	6.532	-20.751	<.001*

*.000

จากตาราง 1 พบว่า หลังการพัฒนารูปแบบการ
ป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่าคะแนนความรู้และ
เจตคติของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p
< .001) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมหรือโปรแกรมที่จัดทำ

สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และ
ทัศนคติที่ดีขึ้นเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์อย่าง
ชัดเจน

**ตาราง 2 เปรียบเทียบความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติทางเพศ และทักษะในการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น
ของ นักเรียน โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี หลังทันที และหลังการพัฒนารูปแบบการ
ป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มา 3 เดือน (N=30)**

ตัวแปร	หลังทันที		หลัง 3 เดือน		t-test	p-value
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน		
ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์	9.867	.434	9.97	.183	-1.795	.083
เจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์	58.534	6.532	64.40	3.820	-5.592	<.001

จากตาราง 2 พบว่า หลังจากดำเนินโปรแกรม
และติดตามผล 3 เดือน พบว่าเจตคติในการป้องกันการ
ตั้งครรภ์ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (p < .001) ความรู้ยังคง
อยู่ในระดับสูง แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากช่วง
หลังทันที (p = .083) แสดงว่าโปรแกรมมีผลต่อการ

ปรับเจตคติในระยะยาวได้ดี และความรู้ยังคงอยู่ใน
ระดับสูงต่อเนื่อง

สรุปและอภิปรายผล

รูปแบบการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี รูปแบบที่ได้จากการประชุมระดมสมองจากส่วนที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบที่ได้จะเป็นรูปแบบที่ต้องเกิดจากความร่วมมือของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

ได้รับการสนับสนุนจากทุกหน่วยงาน สามารถลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ ดังนั้นการที่จะป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น ควรพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้ง

2 ส่วน คือปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และขาดทักษะการป้องกันการตั้งครรภ์ซึ่งสาเหตุนั้นมาจากตัวเด็ก ครอบครัว โรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปติมา หิริสัจจะ⁹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบกลไกดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 พบว่า ควรมีกลไกการดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับ มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นระบบ สามารถช่วยเหลือและติดตามวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับสิทธิตามพร.บ. และสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ณิชนิธิณ ภิวงศ์กำจร¹⁰ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในวัยรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนและองค์กรในพื้นที่ตำบลกุ่มภวนาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับปานกลาง ร้อยละ 71.0 อัตราการสวมถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 53.5 ด้านครอบครัววัยรุ่นพบว่ายังขาดความรู้ทักษะการพูดคุยกับวัยรุ่น อายุที่จะสอนเรื่องเพศกับลูก โรงเรียนสถานศึกษายังขาดการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาไม่รอบด้าน โรงพยาบาลจัดบริการที่ไม่ครอบคลุมวัยรุ่นเข้าถึงบริการยาก ชุมชนมองว่าเด็กเป็นตัวสร้างปัญหา ไม่มีการคืนข้อมูลขาดนโยบายและแผนงานแก้ไขปัญหในพื้นที่ จากการใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมนำไปสู่การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การ

แก้ไขปัญหาดังกล่าวในวัยรุ่นที่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหา และผลจากการนำรูปแบบการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า คะแนนความรู้และเจตคติของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมหรือโปรแกรมที่จัดทำสามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีขึ้นเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์อย่างชัดเจน หลังจากดำเนินโปรแกรมและติดตามผล 3 เดือน พบว่าเจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$) ความรู้ยังคงอยู่ในระดับสูง แต่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากช่วงหลังทันที ($p = .083$) แสดงว่ารูปแบบมีผลต่อการปรับเจตคติในระยะยาวได้ดี และความรู้ยังคงอยู่ในระดับสูงต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงการรับรู้และทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น สามารถปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่เหมาะสม หากได้รับการดูแลจากผู้ที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ด้านต่างๆ ตลอดจนชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ควรต้องให้ความรู้และพัฒนาทักษะแก่วัยรุ่นเกี่ยวกับให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันมีทักษะชีวิตสร้างเจตคติเปลี่ยนมุมมองชีวิต ค่านิยมสร้างความตระหนัก รักตนเอง รู้คุณค่าในตนเอง การไม่เปิดโอกาส การไม่ทำตามเพื่อน

ควรมีความรู้การคุมกำเนิด ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สำหรับการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เพื่อร่วมในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบที่จะนำไปใช้ให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- 1.สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. โครงการวิจัยระบบการดูแลทางสังคมและการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่น ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3; 2565.
- 2.World Health Organization. World health statistics 2011. WHO Press.
- 3.สุรัชดา ขนโสภณ, สุลล ภูมิพัฒนานนท์, ภูษิต ประคองสาย, วุฒิพันธุ์ วงษ์มงคล, กุมารี พัทธนีและธาริณี ศรีศักดิ์นอก.. สถานการณ์ของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นและผลกระทบต่อทารก : ผลจากการสำรวจอนามัย การเจริญพันธุ์ ปี 2549 และ 2552. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2560; 36(5): 629-634.
- 4.Health Data Center (HDC); 2568.
- 5.ปัทมา ผ่องสมบุรณ์ และโสภิต จำปาศักดิ์. การพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จังหวัด พิจิตร. วารสารสาธารณสุข ล้านนา; 2558; 10(3): 260-275.
- 6.เพียรศรี นามไพร. ความรู้ และเจตคติ ในการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนจันทบุเกษา อนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอกะทือวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม; 2560; 14(3): 67-75.
- 7.วรภรณ์ สาวิลสิทธิ์. ทศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม; 2559; 13(2): 47-56.
- 8.พิมพ์ณิชนัน ภิวงศ์กำจร. การพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาตั้งครรภ์ในวัยรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนและองค์กรในพื้นที่ตำบลกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี . วารสารวิชาการสาธารณสุข; 2563; 29(4): 608-617.
- 9.ปัทมา หิริสัจจะ. การพัฒนารูปแบบกลไกดูแลช่วยเหลือวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, 45(1), 27-38, 2565.